

ตำราทำรำ

ชุดหน้าบทละครชาตรี

ตามแบบฉบับคณะ ทองใบ เรืองนนท์

สุพร ชาวเพ็ชร
ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนราชวินิต มัธยม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑

คำนำ

ตำราทำรำซัดหน้าบทละครละครชาตรีเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ประกอบการเรียนการสอน รายวิชาการแสดงละครชาตรี ซึ่งผู้จัดทำได้รับความอนุเคราะห์จากพ่อทองใบ เรืองนนท์ ศิลปินแห่งชาติปี๒๕๔๐ สาขาศิลปะการแสดง ในด้านการแสดงละครชาตรีโดยตรง พ่อทองใบ ได้นำบุตรหลานของท่านมาให้ความรู้ให้กับนักเรียน โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม เป็นประจำทุกปี ทั้งบรรยายสาธิต และถ่ายทอดทำรำซัดหน้าบทละครชาตรีตามแบบฉบับดั้งเดิม และในการถ่ายทอดทำรำซัดหน้าบทละครชาตรีนี้ผู้ถ่ายทอดคือคุณบัวสาย ต่วนสิงห์กิจซึ่งเป็นบุตรสาวของพ่อทองใบ ที่สามารถอนุรักษ์ทำรำซัดหน้าบทละครชาตรีตามแบบฉบับดั้งเดิมไว้ได้อย่างถูกต้องตามแบบแผน

ดิฉันนางสุพร ชาวเพชร ครูผู้สอนรายวิชาการแสดงละครชาตรี ได้เล็งเห็นคุณค่าของการแสดงละครชาตรี เกรงว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านอันเป็นสมบัติล้ำค่าของคนไทย จะสูญหายไป เพราะปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีผู้นิยม และขาดความสนใจลงทุกวัน

อนึ่ง ทำรำซัดหน้าบทละครชาตรีนี้ ยังไม่มีผู้ใครรวบรวมเรียบเรียงเป็นรูปเล่มตำรา จึงเป็นการยากที่นักเรียนหรือผู้สนใจจะศึกษาได้อย่างถ่องแท้จากหลักฐานหนังสือ ดิฉันจึงบันทึกทำรำซัดหน้าบทละครชาตรีและจัดทำเป็นตำราทำรำ เพื่อให้ให้นักเรียนและผู้สนใจได้ศึกษาอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานการแสดงละครชาตรีต่อไป

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการจรมศรี เพ็ชรกุล รองธรรมิก ธรรมสโรช ที่สนับสนุนและเป็นขวัญกำลังใจให้ตำราเล่มนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ พ่อทองใบ เรืองนนท์ และคุณบัวสาย ต่วนสิงห์กิจ วิทยากรผู้เป็นแบบถ่ายภาพทำรำประกอบคำอธิบาย หากยังมีสิ่งบกพร่องด้วยประการใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับคำติชมด้วยความยินดียิ่ง

ครูสุพร ชาวเพชร

ครูชำนาญการพิเศษ

สารบัญ

หน้า

คำนิยม

คำนำ

บทนำ ความหมาย ประวัติความเป็นมา

๑

ตอนที่ ๑ การร้องไห้ครุละครชาตรี

๔

- บทร้องไห้ครุละครชาตรี

๕

- ภาพประกอบการร้องไห้ครุละครชาตรี

๖

ตอนที่ ๒ การรำซัดหน้าบทละครชาตรี

๗

- บทรำซัดหน้าบทละครชาตรี

๘

- การแต่งกายผู้แสดงซัดหน้าบทละครชาตรี

๙

- เครื่องดนตรีประกอบการแสดงซัดหน้าบทละครชาตรี

๑๐

อธิบายท่ารำ ซัดหน้าบทละครชาตรี (ตามคำร้อง)

๑๑

ภาคผนวก

- วิทยากรท้องถิ่นครูทองใบ เรื่องนนท์ กับละครชาตรีในโรงเรียนราชวินิต มัชฌม
- นายโรเบิร์ตนักวิจัยจากสหรัฐอเมริกา กับละครชาตรีในโรงเรียนราชวินิต มัชฌม

บรรณานุกรม

ชั้ดหน้าบทละครชาตรี

คำจำกัดความ

ละคร มีความหมาย ๒ ประการคือ

๑. ละครคือการเรียนแบบชีวิตจริง โดยการร้องรำทำเพลงประกอบ
๒. ละครคือการแสดงที่ผูกเป็นเนื้อเรื่องมีเนื้อความและเหตุการณ์
เกี่ยวโยงเป็นตอนๆตามลำดับ

ชาตรี มีความหมายดังนี้คือ

๑. หมายถึง คนเก่งในฝีมือ ศิลปะ หรือวิชาอาคมนักรบ
๒. ชื่อละครที่เล่นแบบปักยี่ได้ เรียกละครชาตรี
๓. ชื่อกลองชนิดหนึ่ง ขึ้นต้นด้วยคำว่าชาตรี เช่น ชาตรีโน ชาตรีตลุง
รำชาตรี ฯลฯ

ชั้ดหน้าบท มีความหมายดังนี้คือ

๑. การรำก่อนการแสดงละครชาตรีก่อนเข้าเรื่อง
๒. เป็นการรำเบิกโรง

ประวัติความเป็นมา

ชั้ดหน้าบทละครชาตรีเป็นขนบในการแสดงละครชาตรี ซึ่งมีลำดับการแสดง
ละครชาตรีเริ่มต้นด้วย โหมโรงชาตรี ประกาศหน้าบท และชั้ดหน้าบทละครชาตรี ใน
ส่วนของชั้ดหน้าบทละครชาตรีได้แบ่งเป็น ๒ ช่วง ช่วงแรกเริ่มด้วยร้องไห้ครู่ และช่วง
ที่ ๒ ร้อง-รำชั้ดหน้าบทละครชาตรี ตามคำร้อง และตามจังหวะแม่ท่าของการรำชั้ด
ท้ายสุดจะแสดงละครชาตรีตามเนื้อเรื่อง

การรำชั้ดหน้าบทละครชาตรีในเอกสารนี้ ทั้งคำร้องและท่ารำ เป็นผลงานที่ผู้เขียน
ได้ศึกษาข้อมูลจากจากคณะละครชาตรี ทองใบ เรื่องนนท์ ซึ่งครูทองใบ เรื่องนนท์ ท่าน
ได้รับคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติปี๒๕๔๐ สาขาศิลปะการแสดง ด้านการแสดงละคร
ชาตรีโดยเฉพาะ และในการศึกษาคั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์และการสาธิตโดยตรงจาก
ครูทองใบ เรื่องนนท์ท่านเป็นผู้บรรยายและสาธิตด้วยตนเองท่านเล่าประวัติความเป็นมา
และเกร็ดความรู้เรื่องละครชาตรี พร้อมทั้งสาธิต การแสดงละครชาตรีตามลำดับ โดยเริ่ม
จาก

๑. โหมโรงชาตรี ๒. ประกาศหน้าบท ๓. ชัดหน้าบทละครชาตรี ในส่วนของผู้ร้องไหว้ครูและรำชัดหน้าบทละครชาตรี สาธิตโดยคุณบัวสาย ต่วนสิงห์กิจ ซึ่งเป็นบุตรครูทองใบ เรื่องนันทน์คนเดียว ที่สามารถถ่ายทอดทำรำชัดหน้าบทละครชาตรีตามแบบฉบับดั้งเดิมไว้ได้อย่างถูกแบบแผน

จากการที่คณะครู ทองใบ เรื่องนันทน์ ได้ถ่ายทอดการทำรำชัดหน้าบทละครชาตรีตามแบบฉบับดั้งเดิมนี้ ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่มีผู้ใดผลิตตำราทำรำชัดหน้าบทละครชาตรีตามแบบฉบับดั้งเดิมไว้เกรงว่าต่อไปทำรำชัดหน้าบทละครชาตรีจะสูญหายไป ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านการแสดงละครชาตรี ผู้เขียนจึงจัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้ แแถบับที่กเสียงและแถบับที่กภาพ เรื่องการทำรำชัดหน้าบทละครชาตรีในรายวิชา ศ ๓๑๒๐๕ การแสดงละครชาตรี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม เพื่อให้เป็นสื่อในการศึกษาค้นคว้า การรำชัดหน้าบทละครชาตรีตามแบบฉบับดั้งเดิม ทั้งในด้านดนตรี การแต่งกาย ตลอดจนการร้อง-รำชัดหน้าบทละครชาตรี และองค์ประกอบของการแสดงละครชาตรี

ลักษณะการแสดง

การทำรำชัดหน้าบทละครชาตรีมี ๑ ชุดการแสดงมี ๒ ตอนติดต่อกัน

ตอนที่ ๑. การร้องไหว้ครูละครชาตรี

ตอนที่ ๒. การรำชัดหน้าบทละครชาตรีตามคำร้อง และการรำตามจังหวะแม่บทของการรำชัด

คำร้อง ทำรำ และ ทำนองเพลง

เป็นตามแบบฉบับของคณะละครชาตรี ทองใบ เรื่องนันทน์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง ปี ๒๕๔๐

ผู้บันทึกทำรำและจัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้

นาง สุพร ชาวเพชร ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม

ทำนองเพลงที่ใช้บรรเลง

การทำรำชัดหน้าบทละครชาตรี ตามคำร้องและตามจังหวะแม่บทของการรำชัด ใช้ทำนองโนราห์ทั้งสิ้น

ดนตรี

ใช้ปี ๑ เลา(ปีนอก ปีใน หรือ ปีชา) ฉิ่ง กรับ โทนชาติ(ทับ) ๑ คู่ กลองชาติ (กลองตุ้ม) ๑ คู่

โอกาสที่ใช้แสดง

ใช้แสดงในโอกาสต่างๆตามความต้องการของเจ้าภาพ แต่ที่นิยมแสดงส่วนใหญ่ ในพิธีแก้บนในการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และได้ผลสำเร็จตามความประสงค์

การแต่งกาย

ชุดหน้าบทละครชาติใช้ผู้แสดงตัวพระ ดังนั้นตัวพระแต่งกายแบบยืนเครื่อง ตามการแต่งกายแบบละครไทย เช่น ฉลององค์ สนับเพล ห้อยข้าง ห้อยหน้า รัศสูหา กรองคอ ฯลฯ

เครื่องประดับศีรษะ

ผู้แสดงชุดหน้าบทละครชาติเป็นตัวพระ จึงสวมเครื่องประดับศีรษะคือชฎาแต่ ในสมัยก่อน ผู้แสดงตัวพระจะสวมเครื่องประดับศีรษะคือเทริดตามแบบโนรา

เครื่องประดับการแต่งกายยืนเครื่อง

ผู้แสดงชุดหน้าบทละครชาติใช้ผู้แสดงตัวพระ ดังนั้นตัวพระใช้เครื่องประดับ ตามแบบการแต่งกายละครไทย เช่น สั้งวาล ทับทรวง ปิ่นแห่ง ฯลฯ

ความหมาย คำร้อง ชุดหน้าบทละครชาติ

ช่วงแรกเป็นการร้องไหว้ครูละครชาติ เนื้อหาเกี่ยวกับการบูชาครู และบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง เพื่อขอให้ช่วยคลบ้นดาล ให้การแสดงเป็นที่นิยม มีชื่อเสียงโด่งดัง ทั่วแดนไกล

ช่วงที่สองเป็นการรำชุดหน้าบทละครชาติ

ตอนที่ ๑ ร้องและรำตามคำร้องชุดหน้าบทละครชาติโดย เน้นการเกี่ยวพาราณี ของฝ่ายชาย โดยเปรียบเทียบ ความรัก กับ สิ่งต่างๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจให้ฝ่ายหญิง รัก

ตอนที่ ๒ รำตามจังหวะแม่บทของการรำชุด

ตอนที่ ๑
การร้องไห้ครวญครหา

**บทร้องไห้ครูละครชาตรี
ของ คณะละครชาตรี ทองใบ เรืองนนท์**

คุณเอ๋ยคุณครู	เหมือนฝั่งแม่น้ำพระคงคา (ลูกคู่รับ)
สิ้นๆจะแห้งแล้วก็ไหลมา	ยังไม่รู้สิ้นไม่รู้สุด (ลูกคู่รับ)
สิ้นนี้ว่ลูกจะยกยกขึ้นดำเนิน	สรรเสริญพระคุณพระพุทธร (ลูกคู่รับ)
จำศีลเสียแล้วให้บริสุทธิ์	ไหว้พระเสียแล้วจะสวดมนต์(ลูกคู่รับ)
จะไหว้พระพุทธรพระธรรมเจ้า	ยกไว้ใส่เกล้าใส่ผม (ลูกคู่รับ)
เล่นไหนให้ดิขอให้มีคนรัก	สบพัคตร์ให้ดีมีคนชม (ลูกคู่รับ)
ยกขึ้นไว้ใส่เกล้ายกขึ้นไว้ใส่ผม	ถวายบังคมทูลกราตรี (ลูกคู่รับ)
รักเจ้าเอ๋ยขอไหว้	คุณไหว้มหาโยคี (ลูกคู่รับ)
กลางคืนลูกจะไหว้องค์พระจันทร์เจ้า	เข้าๆจะไหว้พระอาทิตย์ (ลูกคู่รับ)
บทบาทพลาดพลั้งลูกก็ยังร้องผิด	ผิดหน่อยจะขอสมา (ลูกคู่รับ)
จะขอไปด้วยอีกทั้งพระปัญญา	สะสมไปด้วยพระปัญญา (ลูกคู่รับ)
บทบาทพลาดพลั้งลูกก็ขอเสียบางลา	ปัญญาลูกมาแม่น้ำไหล (ลูกคู่รับ)
ขอสรรพขอเสียงให้ลูกดังก้อง	เหมือนม้องชวาหล่อใหม่ (ลูกคู่รับ)
ขอสรรพขอเสียงให้ลูกเกรียงไกร	ไหลไปยังท้องธารา (ลูกคู่รับ)

.....

รวบรวมโดย ครู สุพร ชาวเพชร

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนราชวินิต มัชฌม

ภาพประกอบ การร้องไห้ครุละครชาตรี
ผู้แสดงนั่งไห้ว ท่าเทพนม

ตอนที่ ๒

การกำจัดหน้าบทะเลครชาตรี

- ทำกำจัดหน้าบทะเลครชาตรี
(ตามคำร้อง)

- ทำกำจัดหน้าบทะเลครชาตรี
(ตามจังหวัดแม่บทของการกำจัด)

บทร่ำ ชัดหน้าบทละครชาตรี
ของ คณะละครชาตรี ทองใบ เรืองนนท์

ตัวพี่ชาตรีเหมือนนกสาริกา (ซ้ำ)	ไม่มีคู่กินมาเที่ยวบินหา
ตัวเดียวเที่ยวมาในพงพี (ซ้ำ)	เป็นชะตาอาภัพมาให้อัปมงคล
มาไร้คู่อยู่ครองเสรำหมองศรี (ซ้ำ)	เถิดตลอดสอดหาแม่นางนารี
น้องรักปีกมิไม่พบนวล (ซ้ำ)	แสนระห้อยสร้อยเสรำมาเข้าวนจิต
เข้าคำรำคิดให้เรรวน (ซ้ำ)	อดฝนทนฟ้าเที่ยวมาหานวล
ไม่ประสบพบนวลหวลใจหาย (ซ้ำ)	ได้ยินนกรุดเข้ามาทศรื่อง
ใจคะนึงถึงน้องไม่รู้วาย (ซ้ำ)	ได้ยินเสียงฟ้าเข้ามาพาดสาย
ใจละห้อยไม่วายถึงนวลนาง (ซ้ำ)	โอ้พระร่มโพธิ์ทองมาร้องเรียกหา
ผันแปรแลมาอยู่รอบข้าง (ซ้ำ)	ใจพิทรหวลครวญไปถึงนาง
ใจระเวียงเมียงมางม้วยอาลัย (ซ้ำ)	

.....

รวบรวมโดย ครู สุพร ชาวเพชร
ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนราชวินิต มัธยม

ละครชาตรี

ปัจจุบันแต่งกายแบบยืนเครื่อง (เสื้อแขนสั้น) ตัวพระ

เครื่องดนตรีประกอบการแสดง
ซัดหน้าบทธะครชาติรี

ปี่ ๑ เลา

โทม (ทับ) ๑ คู่

กลอง (กลองตุ้ม) ๑ คู่

ฉิ่ง

กรับ

อธิบายทำรำ ชัดหน้าบทละครชาตรี
ตามแบบฉบับของ คณะละครชาตรี ทองใบ เรืองนนท์
บันทึกทำรำโดย นางสุพร ชาวเพชร

ทำรำ ชัดหน้าบทละครชาตรี (ตามคำร้อง)

ทำนอง

ทำที่ ๑ เนื้อเพลง “ตัวพี่ชาตรี”

มือขวา	-	ตั้งวง ตะเฝ้ามือบริเวณหน้าขาขวา
มือซ้าย	-	จับเข้าอก
ศีรษะ	-	เอียงซ้าย

ท่าที่ ๒ เนื้อเพลง “เหมือนนงสาริกา”

มือขวา - ซ้าย - มือทั้งสองจีบคว่ำระดับอก กรายจีบออกเป็นวงบน หัก
ข้อมือลง

งอแขน (คล้ายนกบิน)

ศีรษะ - เอียงซ้าย

----- พักท่า โดยตั้ง ๒ มือ ไว้บริเวณหน้าตักทั้ง ๒ -----

ทำรับ ตัวพีชาตรี (เที้ยวที่ ๑)

มือขวา - ซ้าย - มือทั้ง ๒ พนมมือระดับศีรษะ แล้วลดมือไหว้ลงระดับอก

ทำรับ เหมือนนทสาริกา (เที้ยวที่ ๑)

มือขวา - ซ้าย - เหมือนท่าที่ ๒ พร้อมถักคอ ยักไหล่ ตามจังหวะ

ทำรับ ชาตรีเหมือนนกกาสาริกา (เที้ยวที่ ๒)

- มือขวา - จีบหน้าระดับปาก กรายจیبออกเป็นตั้งวงบน
- มือซ้าย - ตั้งวงหน้าระดับอก พลิกมือลงเป็นวงแบ งอแขน
- ศีรษะ - เอียงขวา
- เปลี่ยนเป็น -----
- มือขวา - พลิกข้อมือลงเป็นวงแบ
- มือซ้าย - หยิบจیب ม้วนจیب หมุนข้อมือเป็นตั้งวง
- ศีรษะ - เอียงซ้าย

ท่าที่ ๓ เนื้อเพลง “ไม่มีคู่กิน”

มือขวา	-	จิบหงาย แล้วม้วนจิบเป็นตั้งวงหน้าด้านข้าง
มือซ้าย	-	ตั้งวง ตะฝ่ามือบริเวณหน้าขาซ้าย
ศีรษะ	-	เอียงซ้าย

ท่าที่ ๔ เนื้อเพลง “มาเที่ยวบินหา”

มือขวา - ซ้าย - มือทั้งสองตั้งวางระดับไหล่ หักข้อมือลง งอแขน (คล้าย
นกบิน)

ศีรษะ - เอียงขวา

ทำที่ ๕ เนื้อเพลง “ตัวเดียวเที่ยวมา”

มือขวา - ตั่งวง ฝ่ามือแตะหน้าขาขวา

มือซ้าย - ชี้นิ้วชี้ หันฝ่ามือออก หักข้อมือลง เป็นชี้นิ้วฝ่ามือเข้าหา

ลำตัว

ศีรษะ - เอียงขวา

ทำที่ ๖ เนื้อเพลง “ในพงพี”

มือขวา	-	วาดนิ้วชี้จากด้านหน้าเป็นด้านข้าง นิ้วหักข้อมือลง
มือซ้าย	-	ตั้งวง แตะฝ่ามือหน้าซ้าย
ศีรษะ	-	เอียงซ้าย

ทำรับ “ตัวเดียวเที่ยวมาในพงพี” (เที้ยวที่ ๑)

ปฏิบัติทำรำเหมือน ท่าที่ ๖ และลักคอ ยกไหล่ ตามจังหวะ

ทำรับ “ตัวเดียวเที่ยวมาในพงพี” (เที้ยวที่ ๒)

มือขวา - จีบหงายเป็นตั้งวงบน

มือซ้าย - ตั้งวงเปลี่ยนเป็นจีบหงาย แขนตั้ง

ศีรษะ - เอียงขวา

----- เปลี่ยนเป็น -----

มือขวา - ตั้งวงเปลี่ยนเป็นจีบหงาย แขนตั้ง

มือซ้าย - จีบหงายเป็นตั้งวงบน

ศีรษะ - เอียงซ้าย

ทำที่ ๗ เนื้อเพลง “เป็นชะตาอภัพ”

มือขวา	-	ตั้งวง ฝ่ามือแตะหน้าขาขวา
มือซ้าย	-	ชี้มือ หักข้อมือลงด้านข้าง
ศีรษะ	-	เอียงขวา

ท่าที่ ๘ เนื้อเพลง “มาให้แอบหมอง”

มือขวา - ซ้าย - มือทั้ง ๒ ประสานมือ มือขวาทับมือซ้ายระดับเอว

ศีรษะ - เอียงซ้าย

วิทยากรท้องถิ่น

รายวิชา การแสดงละครชาตรี โรงเรียนราชวินิต มัชฌม

ครูทองใบ เรืองนนท์และคณะ

สุพร ชาวเพชร

ครูทองใบ เรืองนนท์ ศิลปินแห่งชาติปี๒๕๔๐ สาขาศิลปะการแสดง ท่านได้รับรางวัลนี้ ด้วยการแสดงละครชาตรีโดยเฉพาะ ครูทองใบ เรืองนนท์ ภูมิลำเนาของท่านอยู่บ้านเลขที่ ๑๕๓ แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบ จังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดสุนทรธรรมทาน หรือวัดแคนางเลิ้งที่พวกเรารู้จักกัน และวัดนี้เนื่องจากเป็นชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนราชวินิต มัชฌม โรงเรียนของเราจึงได้จัดพิธีแห่เทียนพรรษาถวายเทียนพรรษา และนำนักเรียนถวายตนเป็นพุทธมามะกะเป็นประจำทุกปี ครูทองใบเรืองนนท์ ท่านได้สืบทอดมรดกในการแสดงละครชาตรีจากบรรพบุรุษ คือคุณพ่อของท่านเอง คือคณะทองพูน เรืองนนท์เดิม และมีใจเฉพาะตัวท่านที่ได้อนุรักษ์และสืบสานการแสดงของไทย ท่านยังปลุกฝังให้ลูกหลานของท่านทุกคนได้เห็นคุณค่าของการแสดงของไทย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงละครชาตรีที่ลูกหลานของท่านทุกคนสามารถเล่นได้จนตราบเท่าทุกวันนี้ นายก้อยที่สุดที่คณะละครของท่านทั้งคณะเป็นลูกหลานในตระกูลเรื่องนันททั้งสิ้น การแสดงแต่ละครั้งสร้างความประทับใจให้ผู้ชมเป็นอย่างยิ่งเพราะแสดงได้อย่างสมบูรณ์แบบสนุกสนาน เรียกเสียงหัวเราะได้ตลอดเวลา และที่ยอดเยี่ยมคือคณะทองใบ เรื่องนันท แสดงได้โดยไม่ต้องบอกรบ เพราะทุกคนแสดงด้วยจิตวิญญาณของความเป็นศิลปินที่สั่งสมอยู่ในสายเลือดของทุกคน

ครูทองใบ เรื่องนันท ท่านกรุณาเสียสละเวลามาเป็นวิทยากรท้องถิ่นในการบรรยายและสาธิตในการปฐมนิเทศการเรียนรายวิชาการแสดงละครชาตรีให้กับนักเรียนโรงเรียนราชวินิต มัธยมที่เลือกเรียนสาระเพิ่มรายวิชาการแสดงละครชาตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และท่านได้นำบุครหลานของท่านมาทั้งคณะมาสอนในช่วงโมงเรียนปกติของนักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของการแสดงละครชาตรี ขณะนี้บุตรสาวของท่านคือคุณบัวสาย ต่วนสิงห์กิจ ได้มาสอนทำรำซัดหน้าบทละครชาตรีตลอดปีการศึกษาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗จนถึงปัจจุบัน นักเรียนที่ได้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนการแสดงละครชาตรีมาก นักเรียนมีความสุขในการเรียนและนักเรียนมีความตระหนักในการอนุรักษ์และสืบสานการแสดงละครชาตรีอย่างยิ่ง นับได้ว่าครูทองใบ เรื่องนันทและบุครหลานของท่านเป็นวิทยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่ายิ่งของเราราชราชวินิต มัธยม

Robert Tucker
Doctoral Candidate
Department of Anthropology and Archaeology
University of Pennsylvania
May 24, 2005

Some Thoughts With Regard to the Program for Teaching Lakhon Chatri at the
Rachwinit Matiyom

From June, 2004 through February, 2005, I had the good fortune to be invited by Ajaan Suporn to observe a group of students from the Rachwinit Matiyom as they studied aspects of the Thai dance/drama style of *lakhon chatri* (concentrating particularly on the singing of *bot wai khru* and on the dancing of the *ram sad chatri*—also known as the *ram sad na tiang*-- traditionally performed as part of the introductory sequence required before a specific *reuang*, or drama, is to be performed). This was an excellent opportunity for me in a variety of respects, both for gaining knowledge about *lakhon chatri* and also for observing aspects of Thai culture illustrated by teacher/student relationships. To begin with, I was able to observe Mrs. Buasai Tuansinghakij as she instructed this group of students in the *ram sad chatri* of *lakhon chatri*. Mrs. Buasai is the daughter of Mr. Thongbai Reuangnonth, who is recognized as a National Artist in *lakhon chatri* (the only such artist so recognized), and who also periodically attended these early morning teaching sessions. Mrs. Buasai also offered myself and Ajaan Suporn the opportunity to record sung verses of the *bot wai khru* of Mr. Thongbai's troupe and to record (both as photographs and as video) the twelve fundamental dance-gestures/steps of the *ram sad chatri* (with regard to the latter, it was especially helpful for me to have the chance to see the dance-sequence broken down and taught as smaller sets of movements). In observing *lakhon chatri* as staged by members of Mr. Thongbai's troupe, one can clearly see the past influences on this style from the south of

Thailand. In performances of *lakhon* for purposes of *kae bon*, such influences are much less clearly demonstrated—this is one reason why Mr. Thongbai maintains that *lakhon* performed for *kae bon* in contemporary central Thailand is not truly *lakhon chatri*.

In addition to this opportunity to observe instruction by Mrs. Buasai, Ajaan Suporn's kind invitation also offered me the chance to observe generally aspects of Thai culture apparent in the relations among teachers and students, as well as in aspects of methods of instruction in traditional Thai art-forms. I think the latter issue has been particularly useful for my research, as it has helped me gain insight into the degree to which instruction in traditional genres of Thai dance is very much based upon "learning through doing," dependent especially on learning through continual practice of certain fundamental movements. In addition, I should note that it was very interesting for me to see how Ajaan Suporn and Mrs. Buasai quickly were able to ascertain the relative strengths and weaknesses of particular students with regard to performing this dance/drama style and organize students correspondingly into separate sub-groups, which offered all students the opportunity to participate while emphasizing students' particular strengths. This method saw fruition in a successful performance as part of a February cultural show attended by the faculty and students of Rachwinit Matiyom.

I would like to thank Ajaan Suporn, Mrs. Buasai, Mr. Thongbai (and all the members of his troupe), as well as all the faculty at Rachwinit Matiyom, for inviting me to observe these teaching sessions and for helping me during the course of my observations. The recordings I was able to make of the singing of *bot wai khru* and the dancing of *ram sad chatri* will be invaluable for my research. Additionally,

though, these chances to observe generally a Thai teaching and learning environment may prove equally valuable for my research.

บรรณานุกรม

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมฝ่ายวัฒนธรรม

การเล่นของไทย ฉบับย่อ. ๒๕๑๓

โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย กระทรวงศึกษาธิการ วรรณกรรมประกอบการเล่น
ละครชาตรี.

เต็มศิริ บุญยสิงห์และเจือ สตะเวทินวิชานาฏศิลป์(การละครเพื่อการศึกษา).

พระนคร องค์การค้ำชูรสภา, ๒๕๒๒

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล การละครไทย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศิลปาบรรณาการจัดพิมพ์

ชนิด อยู่โพธิ์ ศิลปะละครรำหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย. กรมศิลปากรจัดพิมพ์ ๒๕๓๑

เบญจมาศ พลอินทร์และเสรษฐ พลอินทร์ วรรณคดีการละคร (ไทย ๓๔๒).

สำนักพิมพ์ไอเดียนสโตร์

มนตรี ตราโมท การเล่นของไทย. สำนักพิมพ์มติชน

รัตนา มณีสิน สุทธิริยะของนาฏศิลป์ไทย. (นาฏ๑๐๑)

เรณู โกศินานนท์ รำไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔, โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๒๑

สมถวิล วิเศษสมบัติ วรรณคดีการละคร. โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต

สุวรรณณี อุดมผล วรรณกรรมกรรมการแสดงของไทย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เชิดชูเกียรติ พุ่มทewa ขุนอุปถัมภ์นรากร. ๒๕๒๓

หลวงวิจิตรวาทการ นาฏศิลป์. พิมพ์ที่ระลึกในการประชุมข้าหลวงประจำจังหวัด

ทั่วพระราชอาณาจักรสยาม